

Da hadet kom til sognet- et indblik i en strid mellem bønderne i Nr. -og Sdr. Kongerslev ved indgangen til det 17. århundrede

Af Mads Nielsen

Cand.mag.

Historie

&

Dansk

Spørger du rundt omkring i de forskellige landsbyer i det danske land, så har de fleste sikkert oplevet en eller anden form for rivalisering med en eller flere af deres nabolandsbyer. Det er altså ganske normalt, at man prikker lidt til nabobyen i de forskellige lokalsamfund, mens variationerne og graden af "prikkerierne" kan være lige så forskellige som det danske vejr. Ofte kan der være tale om alt fra smådrillerier til fjendskab og had, og sidstnævnte har sikkert udløst flere slagsmål på de lokale krostuer gennem tiderne.

I det gamle Hllum Herred og tidligere Sejlflod kommune har sådan en rivalisering fundet sted mellem de to landsbyer: Sdr. Kongerslev og Nr. Kongerslev. Der har måske ikke været tale om decideret had i nyere tid, men snarere et storebror og lillebror forhold, hvor man ganske naturligt har haft et behov for at vise, at man kan klare sig selv, når det kommer folkeskolen, forretnings -og foreningsliv.

Rivaliseringen mellem de to landsbyers fodboldhold, som for begges vedkommende for det meste rutsjer mellem serie 3-5, finder stadig aktivt sted. Her har man gennem historien haft mange drabelige opgør til de kommunale mesterskaber, men også i de

sæsoner, hvor begge hold har befundet sig i samme serie. Drillerierne har været mange imellem klubberne, og har man kunnet "stjæle" eller lokke en spiller til fra modparten, så var der tale om en lille sejr.

De fleste rivaliseringer eller fjendskaber mellem landsbyer tager som oftest deres begyndelse så langt tilbage i historien, at ingen i nutiden husker dem. Dette er også tilfældet for de fleste personers vedkommende i Nr. -og Sdr. Kongerslev. Dog findes der et dokument på Kongstedlund Herregård som kan være behjælpelig med at belyse, hvornår det hele startede.

Ifølge lokalhistorikeren og læreren, A.C. Nielsen, som vel nok har beskrevet Kongerslev og omegn med flest detaljer, skulle der på Kongstedlund findes et dokument fra perioden 1594-1600 over "Kongerslev Holms Ejendomme", som belyser visse stridspunkter.

På dette tidspunkt var det den berygtede adelsmand, Niels Juul, som var herre over Kongstedlund. Han var en driftig mand, som blandt andet opførte hovedbygningen på Kongstedlund i 1592, men han var også en kontroversiel skikkelse, som ikke var bange for at benytte ufine metoder, for at nå sine

målsætninger, hvilket dokumentet fra Kongstedlund også vil belyse.

Selve dokumentets stridspunkt omhandler nemlig rettighederne til jord, og om hvor skellet skulle gå mellem den dyrkede jord, som hørte under hhv. Gudumlund Gods og Kongstedlund. Det var nemlig sådan opdelt, at bønderne fra Nr. Kongerslev var underlagt førstnævnte, mens bønderne fra Sdr. Kongerslev hørte under Kongstedlund.

Grundlaget for dokumentets opførelse tager udgangspunkt i en række klager fra bønderne i Nr. Kongerslev og fogeden på Gudumlund Gods. Ifølge disse har Niels Juul og Sdr. Kongerslev bønderne overskredet grænsen for deres ejendom og flere steder dyrket jorden med "usædvanlig sæd". Derfor blev en gruppe synsmænd tilkaldt for at besigtige skellet på jorden, og de kunne konstatere, at der flere steder var tale om forvildet pløjning og sæd foretaget af bønderne fra Sdr. Kongerslev. Højest sandsynligt er det, at det også er disse synsmænd som har udfærdiget dokumentet over "Kongerslev Holms Ejendomme".

Meget tyder dog på at Niels Juul har været fuldt ud bevidst om sine overskridelser af grænsen mellem sin jord, og den jord som bønderne i Nr. Kongerslev mente tilhørte Gudumlund Gods. Sagen synes jf. dokumentet på Kongstedlund, at være ret klar. Niels Juul prøvede ikke på at snyde sig til jorden. Nej, han mente ganske enkelt, at jorden tilhørte ham, og prøvede derfor ad uhensigtsmæssige veje at fordrive Nr.

Kongerslev bønderne fra jorden ved at så "usædvanlig sæd".

Denne mangelfulde kommunikation mellem Niels Juul og Sdr. Kongerslev bønderne på den ene side og Gudumlund Gods og Nr. Kongerslev bønderne på den anden side, rummede alt det som skaber en større lokal konflikt. Man kan undrer sig over Niels Juuls arrogance på dette punkt, men han syntes ikke at have haft tid til denne form for småtterier. Desuden var han ganske sikker i sin sag. Jorden tilhørte ham! Dette mente han at kunne bevise allerede før synsmændene kom på sagen. Niels Juul besad nemlig et gammelt dokument som påviste, at jorden tilhørte ham.

Dokumentet bliver dog først fremlagt sent i sagen. Der var tale om et gammelt sandemændsbrev fra Hllum Herreds Ting anno 1470, hvor markskellene mellem Nr. – og Sdr. Kongerslev var opgjorte og stedfæstet af Landstinget. Dette afgjorde sagen, og synsmændene var tilfredse. Det blev Niels Juul som trak sig sejrsligt ud af dette tovtækkeri og jorden tilfaldt ham.

Selv om det bliver en juridisk sejr til Niels Juul om retten til jord, så synes han at have tabt en anden kamp: nemlig retten til et godt eftermæle. For Niels Juul kunne have undgået hele sagen blot ved at præsentere fogeden på Gudumlund Gods for sandemændsbrevet. Han kunne have valgt at gå uden om utallige provokationer af bønderne fra Nr. Kongerslev, men i stedet valgte han at grundlægge et fundament for

en fremtidig splid mellem bønderne fra de to sogne.

Hvorfor? Spørger man sig selv. Ja, først og fremmest var Niels Juul ikke en mand som satte sit lys under en skæppe. Han følte sig for stor og vigtig til at samarbejde med sine omgivelser om noget, som han syntes var hans ret. Han har uden tvivl også haft sans for spliden og det dramatiske, hvilket også i sidste ende medførte hans død.

Døden kan nogle gange være et menneske nådig. Den kan andre gange også være et menneske værdig. Nogle taler lige frem om "at man kan få en god død" og forlade denne verden i en helte-agtig tilstand. Andre er glade, hvis de blot sover stille ind. Intet af dette blev dog tilfældet for Niels Juul. Spliden og dramaet klæbede sig til hans personlighed, og derfor ville skæbnen det også, at da han så pludseligt forlod dette liv, så skulle det være grundet disse to karakteristika, som han bar i sig.

Den 13. maj 1600 var der Pinsemarked i Aalborg, hvor Niels Juul blandt flere prominente adelsmænd indfandt sig. Stemningen var lystig grundet den store mængde alkohol, som blev sat til livs, og i sådanne omgivelser opstår der let misforståelser og kontroverser i alkoholens tåger. Det var i disse omgivelser, at Niels Juul mødte sin ligemand. Den kontroversielle og temperamentsfulde, Albert Skeel af Jungetgaard, som ligesom Niels Juul var en adelsmand, som ikke gik til side for nogen, og

begge var de for stolte til at vende den anden kind til.

Det er uklart hvordan kontroversen mellem de to kamphaner opstod, men ifølge beretninger, skulle det enten være kommet til kamp eller en duel mellem de to mænd, hvor Niels Juul blev tilføjet et dødeligt sår. Albert Skeel blev efter drabet på Niels Juul dømt ved Herretinget til at betale 2000 daler til Niels Juuls arvinger, og skulle des mere "knæfalde" foran dem. Albert Skeel myrdede i 1608 fogeden på Brandholm og blev efterfølgende dømt til døden ved henrettelse på Horsens Torv d. 26. januar 1609.

Livet i de to Kongerslev sogne gik dog videre efter Niels Juuls død. Dog med en stigende mistro mellem bønderne på hver sin side af Kongerslev Holm. Man var nok blandt Nr. Kongerslev bønderne af den overbevisning, at Niels Juul havde fået hvad, han fortjente. Han var gået for vidt. Sdr. Kongerslev bønderne ligeså.

Man mindedes nok et gammelt folkesagn, som fortalte, at hvis man flyttede naboens mærkepæle som markerede markskellene, så ville man få sin straf i efterlivet. Man skulle hver nat pløje på det sted, hvor ens synd var begået. Nogle mente dog også, at have set Niels Juul ved midnatstid gående frem og tilbage med ploven i Kæret. Var det virkelig ham? Man gik ikke for tæt på, da man ifølge sagnet risikerede at blive sat til at drive hestene.

Et andet sagn stammer netop fra området. Ifølge dette skulle der imellem Sdr. –og Nr.

Kongerslev ligge to høje kaldet Ørnehøj og Kællinghøj, og disse høje skulle være beboet af troldfolk, som absolut ikke kan fordrage hinanden, og derfor altid strides. Sagnet fortæller, at en bonde fra Kongerslev indgik et vædemål med sin karl, hvor sidstnævnte skulle sætte Kællinghøj på pæle. Aftalen blev, at karlen skulle hjembringe et bevis til bonden på, at han havde været i højen. Karlen lånte bondens hest og red op til højen, hvor han placerede højen på fire pæle, og inden i højen havde troldene fest. En lille dreng kom ud af højen og tilbød karlen en drik af et fornemt guldbæger, men karlen kastede bægerets indhold fra sig, og red i fuld galop væk fra Kællinghøj med bægeret i hånden og troldene i hælene. På vejen derfra passerede han Ørnehøj, og da troldene i denne høj forstod, at han var på flugt fra troldene i Kællinghøj, råbte de til ham, at han skulle ride væk fra vejen og ind på pløjemarken, hvor troldene fra Kællinghøj ikke kunne følge ham over plovfurerne.

Således undslap karlen troldene fra Kællinghøj. Sagnet melder dog intet om, hvorvidt at troldene fra Ørnehøj generelt favoriserede bønderne fra Sdr. Kongerslev, mens troldene fra Kællinghøj holdte med bønderne fra Nr. Kongerslev. Det er blot nærliggende at tro, og det er sikkert noget man stadig diskuterer på disse kanter.

Følgende tekster er benyttet i artiklen:

Klavs Gjerding: Bidrag til Hllum Herreds beskrivelse og historie (1890)

Robert Huhle (red.): Bogen om Himmerland (1958)

A.C. Nielsen: Fra Østhimmerlands fortid og nutid (Fra "Samlinger til jydsk historie og topografi, 4. bind, 2. række) (1893-1895)

Just Mathias Thiele: Danmarks folkesagn (2. bind, 1968)